

Nr 260.

Av herr **Lövgren** i Nyborg, *om ändring i § 1 5:o tryckfrihetsförordningen.*

Frågan om rätt att anlägga boktryckerier var som helst på landsbygden har vid upprepade tillfällen förelegat till riksdagens behandling likväl utan att förverkligas i sin fulla utsträckning. Vid riksdagen 1865—1866 väcktes inom bondeståndet tre särskilda motioner, innefattande förslag, dels att rättigheten till anläggande av boktryckeri måtte varda helt och hållet frigiven, dels att boktryckeri finge anläggas i köping eller sådan by eller annan plats, som räknade minst 500 innevånare och vore belägen tre mil från stad, dels ock att sådan rättighet måtte förunnas köpingar och andra samhällen på landet, där folkmängden på ett inskränktare område uppginge till minst 1,000 personer. Konstitutionsutskottet tillstyrkte bifall till motionerna i den omfattning, att boktryckeri finge anläggas var som helst inom eller utom stad, samt avlät ett i enlighet därmed avfattat förslag till ändring av åtskilliga tryckfrihetsförordningens bestämmelser. Detta förslag antogs av borgare och bondestånden att vila till vidare grundlagsenlig behandling, men avslogs av ridderskapet och adeln samt prästeståndet, varefter förslaget vid omröstning i förstärkt konstitutionsutskott förkastades. Det blev dock återupptaget redan vid 1867 års riksdag. Motion väcktes nämligen då inom andra kammaren, åsyftande fullständig frihet för anläggande av boktryckeri såväl i stad som på landet. Denna motion tillstyrktes av konstitutionsutskottet, som för riksdagen framlade enahanda förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen som vid nästföregående riksdag. Vid ärendets behandling i kamrarna blev detta förslag av andra kammaren till alla delar

antaget, varemot detsamma av första kammaren återförvisades till utskottet för vissa jämkningars iakttagande. Ändrat i enlighet med de inom första kammaren framställda anmärkningar, blev därefter förslaget antaget att vila till 1870 års riksdag, då det av båda kamrarne godkändes. Förslaget vann emellertid icke bifall av Kungl. Maj:t, som i sitt svar å rikssalen den 8 april 1870 meddelade, att Kungl. Maj:t ansett svårighet kunna uppstå att på varje ort, där boktryckeri enligt riksdagens förslag finge anläggas, finna lämplig person för uppdraget att såsom justitieministerns ombud vaka över tryckta skrifterns allmängörande, med avseende varå ävensom å de kostnader, som genom dessa ombuds avlönande skulle uppstå, samt i betraktande jämväl därav, att handräckning till verkställande av kvarstad å tryckt skrift icke skulle å landet med erforderlig skyndsamhet erhållas, Kungl. Maj:t, då förslaget ej heller vore av något trängande behov påkallat, funnit sig icke böra till detsamma lämna samtycke.

Härefter förekom frågan ej inom riksdagen förr än år 1881, då inom andra kammaren väcktes två motioner, båda avseende fullständigt frigivande av rättigheten till anläggande av boktryckeri. Konstitutionsutskottet avgav ånyo förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen, överensstämmande, fränsett en mindre väsentlig skiljaktighet, med det förslag, som av 1870 års riksdag antogs. Genom begge kamrarnes sammanstämmande beslut blev förslaget vilande till 1882 års riksdag, då emellertid detsamma, bifallet av andra kammaren utan votering, blev av första kammaren avslaget med 60 röster mot 36 och sålunda förföll.

Frågan upptogs sedermera vid riksdagen år 1887 i viss omfattning uti en kungl. proposition, men på grund av riksdagens upplösning förföll förslaget, utan att hava varit föremål för någon riksdagens prövning, och återkom icke till riksdagens prövning förrän år 1895. Då väcktes nämligen av herr E. Olsson i Kyrkebol en motion, som upptog ett vid frågans tidigare behandling inom konstitutionsutskottet utarbetat förslag, som innehöll rätt att anlägga boktryckerier var som helst på landsbygden eller i stad, utan att vara underkastad någon skråordning. Förslaget omarbetades av konstitutionsutskottet till att omfatta endast städer och köpingar, Konungen dock obetaget att bevilja rätt till tryckeriers anläggande även på annan ort. Vid behandlingen i kamrarne blev förslaget

bifallet av andra kammaren, men samlade icke mer än 27 röster i första kammaren och hade sålunda även denna gång fallit. Samma motionär återkom emellertid med sin motion vid 1896 års riksdag, och blev nu förslaget godkänt såsom vilande till grundlagsenlig behandling, men då ärendet förekom till slutligt avgörande vid 1897 års riksdag blev det av första kammaren åter avslaget.

År 1898 upptogs frågan åter av samme motionär, som vid närmast föregående riksdagar framfört densamma, men förslaget inskränkte sig nu till att endast begära rätten att anlägga boktryckerier utsträckt till köpingar. Detta förslag antogs av 1898 års riksdag och konfirmerades sedermera av riksdagen år 1900.

Motståndarna till frågan om rätt att förlägga tryckerier till landsbygden ha såsom huvudargument mot densamma anfört, att det skulle bliva svårt att erhålla personer, som vore kompetenta att tjänstgöra som justitieministerns ombud på dessa mindre platser. Konstitutionsutskottet yttrar i sitt betänkande av år 1898 i anledning av dessa betänkligheter följande: »Man måste väl erkänna, att skillnaden mellan köpingarna och våra småstäder icke är större, än att de beträffande förevarande rättighet kunna jämföras, och då man anser sig hava möjlighet att i småstäderna erhålla personer, lämpliga att utses till justitieministerns ombud, torde man lika väl kunna finna sådana i våra köpingar. Av Sveriges köpingar hava åtskilliga numera nått en sådan utveckling, att de i avseende på folkmängd, affärliv och betydelse i övrigt överträffa många av rikets städer, och innevånarna i dylika kraftiga, framåtgående samhällen synas väl kunna hava rättmätig fordran att ej fortfarande, i fråga om möjligheter att få tryckalster utförda, vara sämre lottade än de obetydligaste småstäderna.»

Vad konstitutionsutskottet då yttrade för köpingarnas vidkommande, kan man nu, 22 år senare, upprepa för municipalsamhällellens och en del andra platser vidkommande. Av »Årsbok för Sveriges kommuner» framgår, att antalet municipalsamhällellens inom landet uppgår till 188, varav icke mindre än 78 äga mer än 1,000 innevånare. Några av dem, såsom exempelvis Kiruna, Lunden, Gårda, Krokslätt, Mölndal m. fl., äga mer än 5,000 innevånare, och något giltigt skäl att förhindra dessa platser att erhålla boktryckerier torde icke kunna uppletas. Det rättaste vore naturligtvis, att rättigheten att anlägga boktryckerier utsträcktes till hela landet, men då jag

icke nu kan överblicka de förändringar i tryckfrihetsförordningen, som detta skulle nödvändiggöra, skall jag här inskränka mig till att endast yrka, att rättigheten att förlägga tryckerier utsträcker till att omfatta även municipalsamhällen. På grund av vad jag sålunda anfört, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville såsom vilande till grundlagsenlig behandling antaga en sådan ändring av tryckfrihetsförordningens § 1 5:o, att rättigheten att anlägga boktryckeri utsträcker till att omfatta även municipalsamhällen, och hemställes till vederbörande utskott, att, om förslaget vinner beaktande, utarbета de förändringar i tryckfrihetsförordningens text, som kunna bliva nödvändiga vid ett bifall till förslaget.

Stockholm den 18 februari 1921.

O. W. Lövgren.
